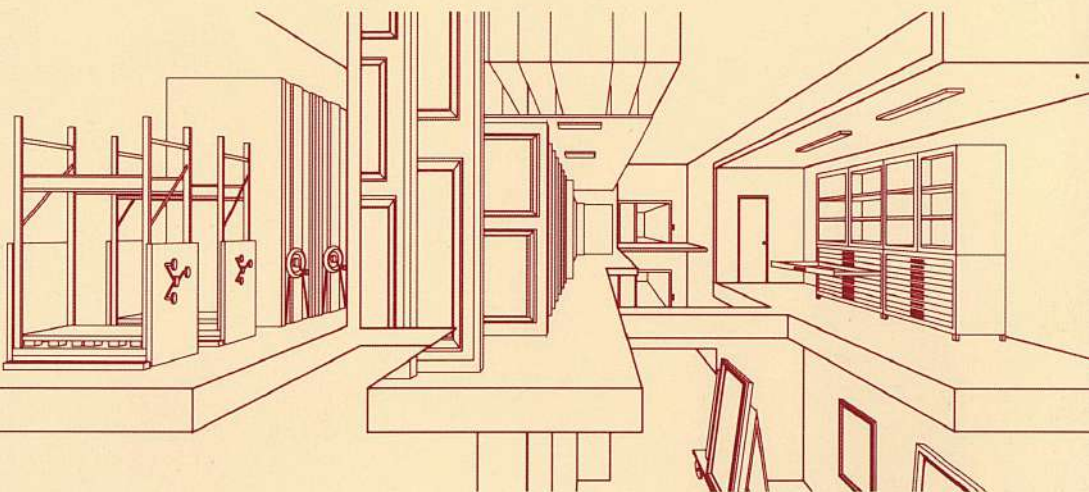

XV

REUNIÓ TÈCNICA DE CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ

Sistemes i materials per al
muntatge, exhibició i
emmagatzematge
dels béns patrimonials

Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA)
27-28 de novembre de 2017

Col·labora:

MUSEU
D'ART CONTEMPORANI
DE BARCELONA

Organitza:

CRAC
conservadors
restauradors
associats de catalunya

Maniquins i *mannequinage*. La presentació dels vestits a l'exposició *El cos vestit. Siluetes i moda. 1550-2015*

TERESA BASTARDES MESTRE

Cap de Col·leccions del Museu del Disseny de Barcelona i co-comissària de l'exposició *El cos vestit. Siluetes i moda. 1550-2015*
tbastardes@bcn.cat

ABSTRACT

The costume exhibition organized by the Barcelona Design Museum illustrates the way in which fashion has modified the silhouette of the body over the course of history. In this museographic project, everything has its function, all helping to achieve a presentation that reinforces the exhibition discourse. The mannequins selected are no exception to this. From reused historic to tailor-made and commercial mannequins, but always modelled according to the article they are to display and using materials in accordance with the highest conservation standards.

KEYWORDS: *mannequin, mannequinage, body, clothes, silhouette, exhibition mounts*

RESUM

L'exposició de vestits del Museu del Disseny de Barcelona explica com el vestit modifica la silueta del cos al llarg de la història. La mostra compta amb una museografia en què tot té la seva funció per aconseguir

una presentació que reforci els continguts que es volen comunicar. Els maniquins triats no en són una excepció. S'ha utilitzat des de maniquins històrics reaprofitats fins a maniquins construïts a mida, passant pels comercials, però sempre modelats en funció de la peça que han d'acollir i utilitzant materials d'acord amb els estàndards de conservació.

PARAULES CLAU: maniquí, *mannequinage*, cos, vestit, silueta, suports expositius

INTRODUCCIÓ

Els vestits són peces de tres dimensions, però no són autoportants, sinó que solen ser flexibles i els cal una base per sostenir-se en el seu format tridimensional. A l'hora de dissenyar una exposició de vestits cal pensar d'una banda en aquesta base anatòmica, el maniquí, que substituiria el cos humà; i de l'altra en els elements de suport, que substituirien les estructures interiors o altres peces que es duen sota els vestits i els mantenen en una determinada posició. Tots aquests elements han de tenir en compte els requeriments de conservació i permetre que les peces es mostrin sense tibantors, plecs o frunzits. A més, no es poden emprar materials que podrien deteriorar-los, com agulles o adhesius, i s'ha de mantenir sempre un respecte extrem per les peces originals, sense variar-ne la confecció.

El maniquí esdevé l'element museogràfic primer, i l'elecció entre múltiples possibilitats està carregada d'intenció. La primera tria consisteix a escollir entre un tipus de maniquí evident, visible, o un d'invisible, amb el qual només es veu la peça exposada i no pas l'element que la sustenta.

LA SELECCIÓ DELS MANIQUINS

En aquesta exposició, cada element de la museografia ha estat curosament seleccionat per reforçar el relat principal: de quina manera el

vestit modifica la silueta al llarg de la història, de vegades forçant-la i d'altres respectant les línies naturals del cos. Per això la idea era molt clara: mostrar el vestit en relació amb un cos.

Els maniquins triats responen a dues premisses: d'una banda, han de sustentar els vestits, i de l'altra, mostrar el cos real que els dimensiona. Una premissa és física, material, i l'altra, conceptual.

Un cop valorades totes les possibilitats econòmiques i temporals, es va decidir optar per diversos models, com es relata a continuació.

Maniquins històrics del Museu. Van ser produïts per la casa El Ingenio de Barcelona (artesans de les tècniques de paper maixé) per exhibir els vestits en el moment de la inauguració del Museu de la Indumentària - Col·lecció Rocamora (1969). Són bustos dels anomenats *de modista*, de paper maixé, folrats amb buata i loneta de cotó. Presenten formes diferents, en una aproximació a la silueta al llarg de la història per tal de facilitar-ne la presentació a l'exposició.

Aquests maniquins han servit de base per mostrar vestits històrics de dona. S'ha seleccionat el maniquí que més s'adequava a cada peça i s'ha acabat de modelar amb materials innocus com ara buata, teixit tubular de cotó, polièster de diferents gruixos o cartró de conservació. S'han farcit els interiors de les mànigues per reproduir el volum dels braços i s'han fet enagos o altres estructures amb loneta de cotó descruada o polièster per simular mirinyacs o polissons. Aquesta és la feina que anomenem *mannequinage*, l'adaptació del maniquí a cada peça. (Figura 1)

Finalment, els maniquins han estat coberts totalment amb una funda feta a mida elaborada amb teixit de gènere de punt de cotó, de color gris neutre, tenyida amb tints naturals, adaptable totalment a la silueta modelada per donar uniformitat als torsos, amagar els diferents materials emprats i separar el vestit original del suport antic.

Figura 1: Maniquí històric modelat per mostrar un vestit del segle XVIII.
Fotografia de La Fotogràfica

Un bon coneixement de la història del vestit, així com l'anàlisi de cada peça (mides i patronatge), són la guia perfecta per triar el tors més adequat i el seu modelatge. Tenint en compte que els vestits històrics pertanyien a persones reals, cadascun responia a les proporcions del cos que vestia. Aquest tipus de maniquí, aguantat per una tija central, ha permès graduar l'alçada de cada peça.

Maniquins comercials, de diferents marques, models i talles, fabricats amb resina (amb fibra de vidre i poliuretà) i pintats amb pintura acrílica de color gris neutre per eliminar brillantors de la il·luminació i donar més importància als vestits. Aquesta ha estat l'opció possible per als vestits d'home i per als de dona a partir del 1910, ja que, d'acord amb el concepte de l'exposició, era imprescindible disposar de maniquins de cos sencer per poder mostrar calçons, pantalons i faldilles curtes.

Per als vestits d'home antics, els braços també s'han treballat manualment, tant per reduir les diferències de proporció entre el maniquí i les peces originals, com per harmonitzar-los amb els maniquins de modista de dona amb els quals compartien vitrina.

Aquests maniquins comercials també s'han modelat amb materials afegits, per tal d'adaptar-los perfectament a cada vestit en funció dels criteris de conservació preventiva establerts.

S'ha optat per maniquins sense cap perquè aquesta no és una part del cos imprescindible per mostrar els vestits, i així aquests adquireixen més importància.

Maniquins de paper encolat o de pasta de paper. Amb aquest material s'han elaborat els maniquins que presenten les estructures interiors, els elements que ajuden el vestit a adoptar una silueta determinada. Són torsos totalment invisibles que mostren cotilles i sostenidors, en un àmbit que funciona com un apèndix del recorregut. La intenció aquí era fugir de la relació amb el cos, mostrant les peces de la manera més abstracta possible, aïllades, suspeses en l'aire. (Figura 2)

El suport aguanta la part del cos en contacte directe amb la peça, però es presenta buit a l'interior, com una segona pell. Una ànima de fusta o metall li dóna rigidesa i proporciona una àrea on subjectar la tija, que, alhora, s'ancora a la paret de la vitrina. L'encert d'aquestes peces, modelades d'una en una, és el resultat del llarg treball previ de la seva creadora, que ha dedicat dècades a l'estudi de l'evolució de la silueta i a la confecció de maniquins ("Bodyteca històrica", Carmen Lucini).

Figura 2: Maniquí de paper encolat per sostenir una cotilla del segle XIX. Fotografia de Patricia Canino

Els maniquins elaborats amb paper encolat es fan a partir d'un volum previ, mentre que els altres són fets amb polpa de paper neutralitzat amb aigua (amb pH 7 i sense coles), amb tècniques similars al buidatge en escultura, en un motlle d'escaiola, i s'acaben de modelar encara humits, un cop fora del motlle, en funció de la peça que han de sostenir. Els interiors visibles s'han pintat amb pintura acrílica a l'aigua, i tots s'han recobert posteriorment amb una capa de resina acrílica Paraloid.

CONCLUSIÓ

No hi ha un sol sistema per presentar vestits i és convenient que l'opció triada s'adeqüi a la museografia de l'exposició i als continguts que

es volen comunicar. Si aquesta fita s'aconsegueix, la comunicació amb el públic serà més completa. En aquesta mostra s'ha apostat per uns maniquins visibles, que mostren els vestits en relació amb un cos, i uns maniquins invisibles, que mostren les estructures interiors d'una manera descontextualitzada per ressaltar-ne la importància.

BIBLIOGRAFIA

Museu del Disseny de Barcelona, *El cos vestit. Siluetes i moda. 1550-2015* [catàleg exposició], Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2014.

LUCINI, C., *Bodyteca històrica. Una investigació morfològica al servei de les col·leccions d'indumentària*. Terrassa: Centre de Documentació i Museu Tèxtil, 2013.